

УДК 373(091)

ЛЬВІВСЬКИЙ ПЕРІОД ДІЯЛЬНОСТІ ЛУКАША КУРДИБАХИ (1929—1939)

Р.В. Лаврецький

Постать відомого польського історика ХХ ст., працівника Львівського університету Лукаша Курдибахи займає одне з чільних місць у плеяді дослідників історії освіти та культури Польщі. У статті висвітлено львівський період науково-педагогічної діяльності вченого, пов'язаний із формуванням основних напрямків його наукових зацікавлень. Стаття базується на матеріалах архівних джерел і результатах аналізу наукових робіт Л.Курдибахи.

Личность известного польского историка ХХ в., работника Львовского университета Лукаша Курдыбахи занимает одно из почетных мест в плеяде исследователей истории образования и культуры Польши. В статье освещен львовский период научно-педагогической деятельности ученого, связанный

с формированием основных направлений его научных интересов. Статья базируется на материалах архивных первоисточников и результатах анализа научных работ Л. Курдибахи.

У вітчизняній історіографії наукова спадщина відомого польського дослідника історії культури, освіти, шкільництва і виховання Лукаша Курдибахи (1907—1972) [11] ще не стала предметом окремого дослідження. Ця стаття присвячена львівському періоду діяльності вченого (1929—1939 роки).

Народився Л. Курдибаха 22 жовтня 1907 року в с. Ляшки Ярославського повіту; середню освіту здобував у Перемишлі, восени 1927 року записався на гуманітарний факультет Львівського університету, вивчав історичні науки, особливо поглиблено історію культури та освіти [1, арк.132]. Величезний вплив на формування Л. Курдибахи як науковця мав його вчитель, директор Інституту історії освіти та шкільництва, видатний польський історик Станіслав Лемпільський. Власне під його керівництвом молодий вчений розпочав свою наукову кар'єру. Вже 1929 року він опублікував в "Pracach historycznych Akademickiego Kolegium Uniwersyteckiego Jana Kazimierza" свою першу наукову роботу, 1931 року отримав ступінь магістра філософії в галузі історії, а 1932 року — доктора філософії Львівського університету [1, арк.132].

З січня 1932 до квітня 1935 року Л. Курдибаха працював вчителем VII державної, а згодом V державної гімназії у Львові, з квітня 1932 року — молодшим асистентом при кафедрі та інституті історії освіти та шкільництва Львівського університету, з травня 1934 року до 31 серпня 1939 року — старшим асистентом [1, арк. 31, 74].

На основі дисертації "Staropolski ideal wychowawczy" 31 серпня 1938 року Л. Курдибаха отримав право викладання у Львівському університеті [1, арк. 92, 146]. Будучи доцентом історії освіти та шкільництва, вже у 1938/39 н.р. він читав спецкурси "Виховна ідеологія польської шляхти в XVI і XVII ст.", "Історія виховної думки в Польщі", допомагав професору С. Лемпільському у проведенні просемінарських занять [12]. У II триместрі 1938/39 н.р. вчений додатково оголосив лекційний курс "Значення закордонних університетів для польської духовної культури XVI ст.". Проте майже одночасно він отримав відпустку та субвенцію з Фонду Національної Культури для продовження наукових студій за кордоном [1, арк. 88, 90, 95, 112].

Упродовж 1929 — 1938 років Л. Курдибаха створив 17 окремо опублікованих праць, не враховуючи науково-популярних статей і рецензій. Його наукова зацікавленість не обмежувалась історією шкільництва та виховання в Польщі, вона сягала в галузь історії освіти і духовної культури Європи, причому акцент був зроблений на зв'язок освітніх процесів з культурними течіями й подіями суспільно-політичного життя. У дослідженнях 1929—1936 років він передусім цікавився історією епохи Гуманізму, Ренесансу, а також XVII ст. і зосередився на таких питаннях: 1) виховні погляди та світогляд тогочасного шляхетського стану; 2) значення культурного меценатства в Польщі, передусім для рівня освіти; 3) культурне значення міщанських родів, особливо іноземного походження.

До першої групи робіт Л. Курдибахи належить дослідження "Wychowanie Aleksandra i Jerzego Lubomirskich w XVII w." [2]. В ньому автор вперше опублікував невідому кореспонденцію Станіслава Любомирського, воеводи руського, з синами Юрієм і Олександром, які були у 1632—1634 роках на навчання за кордоном.

У роботі "Pedagogika szlachecka w XVI i XVII w." [3] автор розширив свої попередні дослідження на цілий ряд т. зв. "батьківських інструкцій для синів" з XVI і XVII ст. Автор використав інструкції родини Мишковських, Балінських, Радзивілів, Фірлеїв, Любомирських, Осолінських і Собеських. Слід мати на увазі, що чудова характеристика цієї великошляхетської педагогіки стала першою спробою цього роду в польській історичній літературі.

У досить ґрунтовній монографії "Dzialalnosc kulturalna Piotra Myszkowskiego, biskupa krakowskiego" [4], заснованій на матеріалах Бібліотеки Чарторийських у Кракові, Л. Курдибаха звернув увагу на проблему меценатства в історії Речі Посполитої XVII ст.

Дві невеликі, але безперечно цікаві роботи Л. Курдибаха присвятив львівському міщанству та його культурному значенню: "Urbanus a Ripa Ubaldini" і "Rod Vandinellich we Lwowie" [6]. Загалом вони були оригінальним доробком до історії італійської еміграції в Польщі та італійсько-польських взаємин доби пізнього середньовіччя.

Публікуючи свої праці, що стосувались подій XVI і XVII ст., Л. Курдибаха звернув увагу на інший період — добу Просвітництва в Речі Посполитій перших десятиліть XIX ст. Результатом проведених досліджень стали статті "Stosunki literackie Wilna ze Lwowem" [7] і "Wplyw kultury wilenskiej na Lwow w poczatkach XIX wieku" [8]. У другій статті Л. Курдибаха опрацював історію "Pamiętnika Lwowskiego" — першого великого літературного часопису у

Львові в 1816—1818 роках і дослідив діяльність та значення т. зв. "Towarzystwa cwiczacej się młodzieży we Lwowie" в 1818—1819 роках [1, арк. 138].

Історії Львова і Галичини торкається ще одне дослідження Л. Курдибахи, видане 1937 року, — "Księgarnia Ignacego Hebanowskiego we Lwowie 1704—1715. Studium z dziejów kultury i oświaty Ziemi Czerwińskiej" [9]. Автору вдалося віднайти серед рукописів Національної бібліотеки у Варшаві великий інвентар, книгу рахунків і книгу продажу зовсім забутих львівських друкарів поч. XVIII ст. Гебановського і Матяшкевича. Це був винятковий, можна сказати навіть сенсаційний, матеріал з історії друкарської справи та читацького руху даного періоду.

1937 року, як I том "Studiów Gdańskich", з'явилася монографія Л. Курдибахи "Stosunki kulturalne polsko-gdańskie w XVIII w.". Ця робота була першим у польській і закордонній науковій літературі дослідженням духовного життя вільного міста, у його тісних і настільки різнобічних культурних зв'язках з Польщею 1720—1763 років. Учений послідовно і дуже скрупульозно прослідкував діяльність перших на теренах Польщі наукових товариств — "Societas literaria Gedanensis" і "Die Naturforschende Gesellschaft" [1, арк. 138—139].

Габілітаційна робота Л. Курдибахи "Staropolski ideał wychowawczy" [10] була спробою реконструкції шляхетського виховного ідеалу в його розвитку з початку XVI ст. до моменту падіння Речі Посполитої. Під її впливом пройшла зміна стереотипів шляхетського виховного ідеалу. У рецензії габілітаційної комісії на цю роботу говорилось: "В цій книжці є багато смутку, коли йде мова про нашу віру в шляхетних предків та їх ідеали" [1, арк. 143].

Наведений матеріал дає підстави твердити, що Л. Курдибаха успадкував найкращі якості львівської історичної школи: чудове знання іноземних мов, виважене і критичне ставлення до історичних джерел, вміння працювати глибоко і систематично. Немає сумніву, що його роботи стали помітним явищем у польській історіографії 20—30-х років XX ст., зробили значний крок у вивченні історії культури та освіти своєї батьківщини, збагатили історичну науку цікавими розвідками й оригінальними теоріями, ліквідували багато білих плям.

1. Державний архів Львівської обл., ф. 26 (Львівський ун-т), оп. 5, спр. 1017.
2. Kurdybacha L. Wychowanie Aleksandra i Jerzego Lubomirskich w XVII w. // *Minerwa Polska*. Lwów, 1930. Odbitka z II t.
3. Kurdybacha L. Pedagogika szlachecka w XVI i XVII w. // *Kwartalnik pedagogiczny*/ Warszawa, 1932. Odbitka z rocz. V. Nr. 1.
4. Kurdybacha L. Działalność kulturalna Piotra Myszkowskiego, biskupa krakowskiego // *Prace Historyczno-kulturalne*. Lwów, 1935. T. 1. 5. Kurdybacha L. Urbanus a Ripa Ubaldini // *Studia lwowski*. Lwów, 1932.
6. Kurdybacha L. Rod Bandinellich we Lwowie // *Ziemia Czerwińska*. Lwów, 1932. Odbitka.
7. Kurdybacha L. Stosunki literackie Wilna ze Lwowem // *Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie*/ Lwów, 1936. Z. I.
8. Kurdybacha L. Wpływ kultury wileńskiej na Lwów w początkach XIX wieku. // *Ateneum Wileński*. Wilno, 1936. Odbitka z rocz. 11.
9. Kurdybacha L. Księgarnia Ignacego Hebanowskiego we Lwowie 1704—1715. Studium z dziejów kultury i oświaty Ziemi Czerwińskiej. Lwów, 1937.
10. Kurdybacha L. Staropolski ideał wychowawczy // *Prace historyczno-kulturalne*. Lwów, 1938. T. IV.
11. *Słownik historyków polskich* / Red. M. Prószyńska-Jacki. Warszawa, 1994. S. 281.
12. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów w roku akademickim 1939/1940. Lwów, 1939. S. 46, 48.